

ዳኞች: ብርሃኑ አመነወ

በዕዉቀት በላይ

እንዳሻዉ አዳነ

ሃይሉ ነጋሽ

እትመት አሰፋ

አመልካቾች: 1ኛ/አቶ ቴዎድሮስ ዉብሸት

2ኛ/ወ/ሮ ፍሬህይወት ዉብሸት

3ኛ/አቶ ሚካኤል ዉብሸት

ተጠሪዎች: 1ኛ/የአዳማ ከተማ ቀበሌ 06 መስተዳድር ጽ/ቤት

2ኛ/አቶ ሙከሚል ከሊል

3ኛ/ወ/ሮ ዓለም ሃኅስ

4ኛ/ወ/ሮ አይሻ ከድር

5ኛ/አቶ ሻምበል ሃይሉ

መዝገቡ ለምርመራ የተቀጠረ በመሆኑ ተመርምሮ ተከታዩ ፍርድ ተሰጥቷል።

ፍርድ

በዚህ መዝገብ የቀረበዉ ጉዳይ በወርስ የተላለፈ የከተማ ይዞታና ቤት ከመንግስት ቤት ጋር ተቀላቅሎ ስለሚገኝ የመንግስት ቤት ፈርሶ ለአጠቃቀም በሚያመች አኳኒን ይዞታዉ ስፋት ተስተካክሎ የይዞታ ማረጋገጫ ለወራሾች እንዲሰጥ የቀረበ የዳኝነት

ጥያቄ የሚመለከት ነው። በዚህ ጉዳይ ከሳሾች የአሁኖቹ አመልካቾች ሲሆኑ 1ኛ ተጠሪ ተከላሽ ከ2-5 ያሉት ተጠሪዎች ጣልቃ ገብ በመሆኑ ተከራክረዋል። የአመልካቾች ክስ ይዘት ባጭሩ በአዳማ ከተማ ቀበሌ 06 ወስጥ የሚገኝ የቤት ቁጥር 233.06 የሆነ መኖርያ ቤት ይዞታ ስፋቱ 101 ካ.ሜ ከአያታቸው ከወ/ሮ ፀሐይ ካሳ በስጦታ የተላለፈላቸው መሆኑን ገልጸው ይዞታውና ቤቱ ከመንግስት ቤት ጋር ተቀላቅሎ ስለሚገኝ ለ1ኛ ተጠሪ ጉዳዩ በአቤቱታ ቀርቦ ቃለ ጉባኤ ተይዞ የመንግስት ቤት ፈርሶ ይዞታው ሰፍቶ ከራሱ ለመንገድ እንዲሆን ሌላው ለአመልካቾች ይዞታ ተጨምሮ 260 ካ.ሜ ሆኖ የይዞታ ማረጋገጫ እንዲሰጥ ስለተወሰነ በዚህ መሰረት እንዲፈጸም ወሳኔ እንዲሰጥ ዳኝነት ጠይቀዋል።

በ1ኛ ተጠሪ በኩል የቀረበው መልስ ባጭሩ የከተማ መሬት የማስተዳደርና የመቆጣጠር ስልጣን የአዳማ ከተማ መሬት ልማት ማኔጅመንት ኤጀንሲ እንጂ የተከላሹ ባለመሆኑ ስልጣን በሌላቸው የቀበሌው አመራሮች የተሰጠ ወሳኔ ወይም ቃለጉባኤ ተፈጻሚነት እንደሌለው፣ አመልካቾች እንዲፈርስ የጠየቁት የመንግስት ቤት የማስተዳደር ስልጣን የመንግስት ቤቶች አስተዳደር አካል በመሆኑና የሌሎችን መብትና ጥቅም የሚመለከት ስለሆነ ተቀባይነት እንደሌለው በመግለጽ ክሱ ወድቅ እንዲደረግ ተከራክሯል። ከ2-5ኛ ላሉት ተጠሪዎች ከመንግስት ቤቶቹን ተከራይተው የሚኖሩበት መሆናቸውን ገልጸው ክርክሩ መብታቸውን የሚመለከት በመሆኑ ወደ ክርክር በጣልቃ ገብነት ገብተው ቤቶቹ እንዲፈርሱ ወሳኔ ሊሰጥ እንደማይገባ ተከራክረዋል።

ጉዳዩን በመጀመሪያ የዳኝነት ስልጣን የተመለከተው የአዳማ ወረዳ ፍርድ ቤት አመልካቾች በንብረታቸው የመገልገል ህገ መንግስታዊ መብት እንዳላቸው እና ይዞታቸው ለአጠቃቀም በሚያመች መልኩ ችግሩ እንዲፈታ በቀበሌ አመራር ኮሚቴ በተሰጠ ወሳኔ መሰረት የመንግስት ቤቶች እንዲፈርሱና ለአመልካቾች ይዞታ ተጨምሮ በ260 ካ.ሜ ይዞታ ማረጋገጫ እንዲሰጣቸው በማለት ወሳኔ ሰጥቷል። የቀበሌ ቤት ለሚፈርስባቸው ሰዎች መስተዳድሩ መፍትሔ እንዲሰጥ የሚል ትእዛዝ ሰጥቷል። በዚህ ወሳኔ ተጠሪዎች ቅር በመሰኘት ለአዳማ ከተማ ከፍተኛ ፍርድ ቤት ይግባኝ ቅሬታ በማቅረባቸው ፍርድ ቤቱ ግራቀኙን ካከራከረ በኋላ ጉዳዩ የከተማ መሬት ይዞታ ላይ መሬት እንዲሰጥ እና ይዞታ ማረጋገጫ እንዲሰጥ የሚል ከመሆኑ አኳያ ይህም

የከተማው እስታንዳርድና ማስተር ፕላን ጋር የሚታይ በመሆኑ ፍርድ ቤቱ በዚህ ጉዳይ ላይ የመወሰን ስልጣን የለውም በማለት የወረዳ ፍርድ ቤት ወሳኔ በመሻር ተጠሪዎችን አሰናብቷል። አመልካቾች ለአሮሚያ ፍ/ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት ባቀረቡት ይግባኝ ላይ ፍርድ ቤቱ ግራቀኙን ካከራከረ በኋላ የአመልካቾች ጥያቄ ፍትህ የማግኘት መብት ጥያቄ ነው በሚል አስተዳደሩ ባለው መመሪያ መሰረት ይዞታ ተስተካክሎ ማረጋገጫ እንዲሰጣቸው በወረዳ ፍርድ ቤት የተሰጠው ወሳኔ በከፍተኛው ፍርድ ቤት መሻሩ ተገቢ አይደለም በማለት የከፍተኛውን ፍርድ ቤት ወሳኔ በመሻር የወረዳውን ፍርድ ቤት ወሳኔ አጽንቷል። በዚህ ወሳኔ ተጠሪዎች ቅር በመሰኘት ለአሮሚያ ክልል ጠ/ፍ/ቤት ሰበር ሰሚ ችሎት አቤቱታ በማቅረባቸው ሰበር ችሎቱ ግራቀኙን ካከራከረ በኋላ በቀበሌው ኮሚቴ በ15/12/06 ዓ.ም የተያዘው ቃለጉባኤ አስተዳደራዊ መፍትሄ የሚያመለክት እንጂ በቀጥታ ፍርድ ቤት ቀርቦ የሚፈጸም ባለመሆኑ የስር ፍርድ ቤቶች ተቀብለው በቃለ ጉባኤ መሰረት ይፈጸም በማለት የሰጡት ወሳኔ የህግ መሰረት የለውም በማለት የክልሉ ጠ/ፍ/ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት እና ወረዳው ፍ/ቤት ወሳኔ በሰበር ችሎቱ ተሸሯል።

ለዚህ ሰበር ችሎት አቤቱታ የቀረበው በዚህ ላይ ሲሆን የሰበር አቤቱታቸው ይዘት ባጭሩ ጉዳዩ አዲስ ማስረጃ ጥያቄ ሳይሆን በእጃችን ያለው ይዞታ በመመሪያው መሰረት ይካፈላልን የሚል የፍትህ ጥያቄ ስለሆነ ፍርድ ቤት ማየት አይችልም መባሉ መሰረታዊ የህግ ስህተት ስለሆነ እንዲታረም የሚል ሲሆን አቤቱታቸው ተመርምሮ የክልሉ ጠ/ፍ/ቤት ሰበር ችሎት የስር ፍርድ ቤቶች ጉዳዩን ማየት አይችሉም በማለት የስር ፍርድ ቤት ወሳኔ መሻሩ ተገቢ መሆን አለመሆኑን ለመመርመር እንዲቻል ጭብጥ ተይዞ ተጠሪዎች መልስ እንዲሰጡ ተደርጓል። በ1ኛ ተጠሪ ወኪል በኩል የቀረበው መልስ ባጭሩ በሰበር ችሎቱ የተያዘው ጭብጥ ላይ ሰበር ችሎቱ የሚወስነው ሆኖ የአመልካቾች ይዞታ ከቀበሌ ቤት ጋር ሳይቀላቀል ማስረጃ ቢሰጣቸው ተቃዋሚ እንደሌለው ገልጸዋል። ከ2-5 ያሉትን ተጠሪዎች በጠበቃቸው አማካኝነት የሰጡት መልስ የአመልካቾች ጥያቄ የቀበሌ ቤትና ይዞታ ተጨምሮ ይዞታ ተስተካክሎ ማረጋገጫ እንዲሰጣቸው የሚል ስለሆነ በዚህ ጉዳይ የመወሰን ስልጣን የአዳማ ከተማ መስተዳድር ስለመሆኑ በመግለጽ የስር ፍርድ ቤት ወሳኔ እንዲጸና ተከራክረዋል።

የጉዳዩ አመጣጥና ግራቀኙ ክርክር ከላይ ባጭሩ የተገለጸ ሲሆን ጉዳዩ ለሰበር ያስቀርባል ሲባል የተያዘውን ጭብጥ መሰረት በማድረግ አግባብነት ካለው ህግ ጋር በማገናዘብ መርምረናል ። መዝገቡን መርምረን እንደተገነዘብነው የአመልካቾች የዳኝነት ጥያቄ ከአያታቸው በወርስ ያገኙት የቤት ቁ/233.06 በ101 ካ.ሜ ላይ ያረፈ ቤት ከመንግስት ቤት ጋር የተቀላቀለ ስለሆነ ካርታና ፕላን ማሰራት እንዳልቻሉ ጠቅሰው ተቀላቅሎ የሚገኘው የመንግስት ቤት ፈርሶ ይዞታቸው ላይ 157 ካ/ሜ ተጨምሮ በ260 ካ.ሜ ይዞታ ማረጋገጫ እንዲሰጣቸው ነው። ለዚህም መነሻ የደረጉት የ1ኛ ተጠሪ በኮሚቴ ጉዳዩን አይቶ ቃለጉባዔ ይዞ ወሳኔ ስለመስጠቱ ነው። ይህን ቃለጉባዔ አስመልክቶ በአንድ በኩል ቀጥታ ፍርድ ቤት ክስ ለማቅብ የሚያስችል መብት የሚሰጥ ነው ወይስ አስተዳደራዊ ወሳኔ ሀሳብ ሆኖ በሚመለከታቸው የአስተዳደር አካላት ተቀባይነት ሲያገኝ የሚፈጸም ነው የሚል ጥያቄ የተነሳበት በሌላ በኩል ደግሞ የቀበሌ ቤት እንዲፈርስ እና ለአመልካቾች ተጨማሪ ይዞታ እንዲሰጥ የቀበሌው ኮሚቴ ተፈጻሚነት ያለው ወሳኔ ለመስጠት የሚያስችለው የህግ መሰረት አለው ወይ የሚለው መሰረታዊ ጉዳይ አከራካሪ ሆኖ ቀርቧል። ስለሆነም እነዚህ አስተዳደራዊ መዋቀር እና ስልጣን ተከትሎ መፍትሄ ወይም ምላሽ የሚያገኙ ሆኖ አመልካቾች የጠየቁት ዳኝነት በፍርድ ቤት ወሳኔ የሚሰጥበት ጉዳይ ነው የሚለው መመርመር ተገቢ ነው።

በመሰረቱ የዳኝነት ስልጣን ከህግ የሚመነጭ መሆኑ ልብ ይለዋል። በሌላ በኩል ማንኛውም ሰው በፍርድ ሊወሰን የሚገባውን ጉዳይ ለፍርድ ቤት ወይም ለሌላ በህግ የዳኝነት ስልጣን ለተሰጠው አካል የማቅረብና ፍትህ የማግኘት መብት እንዳለው የኢ.ፌ.ዴ.ሪ ህገ መንግስት አንቀጽ 37/1/ በግልጽ ደንግጓል። ከዚህ አንጻር አመልካቾች በፍርድ ቤት ዳኝነት አካል ሊወሰን የሚገባውን ጉዳይ ወደ ፍርድ ቤት በማቅረብ ፍትህ የማግኘት ህገ መንግስታዊ መብት ያላቸው መሆኑ አከራካሪ አይደለም ። በዚህ መዝገብ የተያዘው ጉዳይ ሲታይ የአመልካቾች ጥያቄ በወርስ ያገኙት ቤትና ይዞታ ላይ የይዞታ ማረጋገጫ የማግኘት መብት ተነፍገው ሳይሆን ይዞታቸው 101 ካ/ሜ ብቻ በመሆኑ በዚህ ላይ የይዞታ ማረጋገጫ ማሰራት ባለመቻሉና ለአጠቃቀም አመቺ ባለመሆኑ ተቀላቅሎ ያለው የቀበሌ ቤት እንዲፈረስና ተጨማሪ ይዞታ ተሰጥቶአቸው በ260 ካ.ሜ የይዞታ ማረጋገጫ እንዲሰጣቸው እንዲወሰን የሚል ነው። በዚህ ደግሞ ፍርድ ቤቱ ወሳኔ ከመስጠቱ በፊት መብትና ጥቅም ያላቸው ወገኞች እንዲሁም የከተማ መሬት

ይዞታ አጠቃቀም ላይ የመወሰን ስልጣን በህግ ስልጣን የተሰጣቸው የአስተዳደር አካላት ወሳኔ አስፈላጊ መሆኑ ይታወቃል። በተለይም የክልሉ ከተማ መሬት አስተዳደር አካል በአዋጅ ቁ/179/05 አንቀጽ 8 በተሰጠው ስልጣን መሰረት እንዲሁም እንዲፈርሱ እየተባለ ያለው የቀበሌ ቤት የሚያስተዳድረው አካል እና በቤቱ ውስጥ የሚኖሩት ሰዎች እጣፈንታ በሚመለከት ስልጣን በተሰጠው አካል ባልተወሰነበት ሁኔታ የአመልካቾችን ጥያቄ ብቻ መሰረት በማድረግ ፍርድ ቤቱ ወሳኔ ለመስጠት የሚያስችለው የህግ መሰረት የለውም ። አመልካቾች በጉዳዩ ላይ አስተዳደራዊ መፍትሄ ከሚመለከታቸው አካላት መጠየቅና ማስወሰን እየተገባቸው በአስተዳደር አካል ያልተረጋገጠ መብት ይዘው ፍርድ ቤት ወሳኔ እንዲሰጣቸው ያቀረቡት የዳኝነት ጥያቄ ተቀባይነት የለውም በማለት የኦሮሚያ ጠ/ፍ/ቤት ሰበር ሰሚ ችሎት የሰጠው ወሳኔ ላይ መሰረታዊ የህግ ስህተት ተፈጽሟል ለማለት አልተቻለም። በዚህ አግባብ ተከታዩን ወሳኔ ሰጥተናል።

ወ ሳ ኔ

1ኛ /የኦሮሚያ ክልል ጠ/ፍ/ቤት ሰበር መ/ቁ/233806 ላይ በ14/02/09 ዓ.ም የሰጠው ወሳኔ በፍ/ብ/ስ/ስ/ህግ ቁ/348/1/ መሰረት ጸንቷል። ይጻፍ።

መዝገቡ ተዘግቷል ይመለስ።

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት

ሰ/ኔ